

شاخص‌ها و ویژگی‌های مجلس و نماینده تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی(ره)

جهاندار امیری^{۱*}
اردشیر زابلی‌زاده^۲
محمود الهیاری بیک^۳

چکیده

هدف: از نگاه بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی، مجلس شورای اسلامی یکی از قوای اصلی کشور است که جایگاه و اهمیت بسیار والایی دارد و در رأس تمام نهادهای کشور است. این پژوهش به دنبال تدوین الگو و شاخص نماینده‌ی تراز انقلاب اسلامی براساس دیدگاه و آراء امام خمینی(ره) می‌باشد، موضوعی که علاوه بر اهمیت ذاتی آن، در شرایط کنونی نظام جمهوری اسلامی از اهمیت بالایی برخوردار و راهگشا می‌باشد. **روش‌شناسی پژوهش:** روش به کار گرفته شده در این تحقیق علاوه بر اسنادی و کتابخانه‌ای، تحلیل مضمون است که نوعی روش کیفی است.

یافته‌ها: ارائه طرح‌واره و مدلی از مضامین و شاخصه‌های نماینده تراز جمهوری اسلامی که خلاصه‌ای از یافته‌های پژوهش می‌باشد، مهم‌ترین یافته و دستاورد این پژوهش است.

نتیجه‌گیری: از جمله نتایج تحقیق در معرفی شاخص‌های اصلی نمایندگان تراز انقلاب اسلامی، در بُعد عملکردی تلاش برای استقلال کشور، برخورد قاطعانه با هرگونه خطا، رسیدگی به احوال محرومین و مستضعفین، در بُعد سیاسی امین و امانت‌داری، در بُعد فکری، عدم انحراف و ایستادگی در برابر منحرفین و در بُعد اقتصادی، توجه به اقشار مستضعف، مبارزه با اشرافی‌گری و فساد و تأمین رفاه برای عموم جامعه است.

کلیدواژه‌ها: نماینده تراز انقلاب اسلامی، امام خمینی(ره)، شاخص، تحلیل مضمون.

Email: jahandar.amiri553@gmail.com

۱- استادیار دانشکده ارتباطات، دانشگاه صداوسیما (نویسنده
مسئول)

Email: azmmf9432@gmail.com

۲- دانشیار دانشکده ارتباطات و رسانه، دانشگاه صداوسیما

Email: ma.allahyari1996@yahoo.com

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد روزنامه نگاری، دانشگاه صدا
وسیما رایانامه

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۲۵

مقدمه

مجلس روح و جان قانون‌گذاری در همه‌ی دنیا و چنانچه با رأی و اراده‌ی مردم شکل گرفته باشد نماد دموکراسی و مردم‌سالاری است. استقرار نظام پارلمانی در ایران در عصر مشروطه، نقطه عطفی در تاریخ دویست ساله تشکیل مجلس در ایران بوده است و همواره مردم تلاش‌های بسیاری برای حفظ این نهاد دموکرات و مردم‌سالارانه کرده‌اند اما علی‌رغم این تلاش‌ها حفظ این سنگر به دو دلیل به بن بست رسید و مجلس کارآمد در عصر مشروطه و رژیم شاهنشاهی پهلوی شکل نگرفت.

۱. مجالس دوره‌های اول مشروطه، گرفتار افراطی‌گری، سوء استفاده و تقابل با دین و روحانیت بود و برخی از نمایندگان به نام مشروطه به جان و مال مردم دست‌درازی می‌کردند (احتشام‌السلطنه، ۱۹۸۷: ۶۷۷-۶۷۸). مجلس دوم که بعد از شکست محمد علی‌شاه و استبداد صغیر روی کارآمد عملاً افرادی همچون مخبرالسلطنه و عین‌الدوله را در رأس امور قرار داد و انجمن‌های پیدا و پنهان و مستبدین سابق را با حمایت انگلستان به صحنه برگرداند (سفری، ۱۹۹۱: ۳۹۰). این نهاد هیچ‌گاه از نمایندگان مورد خواست مردم و ملت تشکیل نشد و شیوه‌نامه برگزاری مجلس (مجلس طبقاتی) این فرصت را از مردم ایران سلب می‌کرد تا مجلسی مستقل و کارآمد تأسیس کنند. سید محمد طباطبایی که تلاش‌های فراوانی برای تشکیل مجلس و تحقق مشروطه انجام داده بود، مشروطه و مجلس تشکیل شده را شایسته آن همه خسارات جانی و مالی ندانست و بنابه گفته خودش سرکه‌ایی که ریخته بودند، تبدیل به شراب شده بود (صفایی، ۱۹۶۵: ۲۱۶-۲۱۹).

۲. در دوره‌ی پهلوی نیز بر اساس منابع موجود، غیر از شرایط و مواردی خاص و استثنائی همچون مجلس شانزدهم که توانست صنعت نفت را در کشور ملی کند، دولت، هیئت حاکمه و نظامیان با دخالت در ترکیب مجلس عملاً آن را فرمایشی کرده بودند. در دوره رضاشاه، مجلس بیش از آن که حافظ منافع مردم باشد، عاملی برای مشروعیت بخشی به فرامین ملوکانه رژیم بود. در دوره پهلوی دوم تکوین ساختار دولت مطلقه مدرن همراه با گسترش چندپارگی اجتماعی و تداوم فرهنگ سیاسی سنتی و پدرسالارانه به‌عنوان موانع اصلی توسعه سیاسی باعث شده بود که جایگاه بی‌ثبات و وابسته‌ای برای نهاد مجلس رقم بخورد؛ به گونه‌ای که در دوره تاریخی دهه ۱۳۳۰ نیز به رغم شرایط بحرانی داخلی از جمله تضعیف نقش شاه در رأس هرم قدرت، به دلیل قدرت‌گیری دیوان سالاری سیاسی، نظامی و سلطه خارجی نیروهای متفقین، مجلس شورای ملی امکان اعمال نظارت بر امور و قانون‌گذاری مطلوب خود را از دست داد (احمدزاده، ۲۰۱۳).

در نظام جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی یکی از مهم‌ترین ارکان حکومتی این نظام است و امام خمینی(ره) به‌عنوان بنیان‌گذار جمهوری اسلامی در شکل‌گیری مجلس تراز انقلاب اسلامی تأکیدات فراوانی داشته‌اند. ایشان مجلس شورای اسلامی را بزرگ‌ترین و بالاترین مرجع قانون‌گذاری کشور می‌دانستند که سرنوشت آینده‌ی کشور را تعیین کرده و در حل بسیاری از معضلات و مشکلات این نهاد نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. ایشان در این باره می‌فرمایند: «باید عرض کنم یکی از اموری که مطمح نظر

آنهایی است که می‌خواهند این انقلاب را به شکست برسانند قضیه مجلس است. مجلس یک چیزی است که در رأس همه اموری که در کشور است واقع است؛ یعنی مجلس خوب همه چیز را خوب می‌کند و مجلس بد همه چیز را بد می‌کند» (صحیفه امام، ج ۱۸: ۲۸۲). از طرف دیگر جمهوری اسلامی ایران در آستانه‌ی چهل سالگی خود به علت ضعف‌های موجود در مجالس گذشته با چالش‌هایی روبه‌رو بوده است که کارآمدی نظام را به زیر سؤال برده. نمونه بارز این ناکارآمدی را می‌توان مجلس ششم شورای اسلامی دانست. مجلس ششم که به مجلس اصلاحات معروف شد، برای موضوعاتی همچون اصلاح قانون مطبوعات، انحلال دادگاه ویژه روحانیت، حذف نظارت استصوابی و تأمین آزادی مخالفان برنامه‌ریزی و اقدام عملی کرد تا به فتح سنگر به سنگر نظام بپردازد و همین باعث شد تا علاوه بر مخالفان آنها، گروه‌هایی از داخل خود اصلاح‌طلبان در دولت و مجلس جلوی تندروی‌های آنها بایستند (قوچانی، ۲۰۰۲: ۱۴).

با این حال علی‌رغم گذشت ده دوره‌ی مجلس شورای اسلامی تاکنون الگو و مدلی جامع و درخور نظام اسلامی و بر اساس مبانی نظری بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران تدوین نشده است. و با نزدیک شدن به یازدهمین دوره‌ی مجلس شورای اسلامی به نظر می‌رسد جایگاه بحث مجلس شورای اسلامی کارآمد، مستقل و منسجم با محوریت مجلس تراز انقلاب اسلامی بر اساس مبانی فکری بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی ایران همچنان خالی است و بحث کافی و وافی در این باره، هم برای رأی‌دهندگان و هم برای نامزدها و گروه‌های مختلف سیاسی که در عرصه رقابت انتخاباتی حضور دارند، بسیار ضروری و دارای اهمیت است. در مقاله‌ی حاضر تلاش می‌شود با روش تحقیق کیفی، اسنادی و کتابخانه‌ای، الگویی کارآمد و در خور انقلاب اسلامی بر اساس نظر بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی ایران ارائه شود روش استفاده شده در این پژوهش کیفی، اسنادی و کتابخانه‌ای با ابزار و شیوه تحلیل مضمون است که با بررسی جلد‌های مختلف صحیفه‌ی نور^۱ و صحیفه امام(ره) عملیاتی شده است.

مشخص کردن و بیان صحیح و کارآمد ویژگی‌های نماینده تراز جمهوری اسلامی ایران از این جهت اهمیت دارد که مردم می‌توانند معیارهای گزینش کاندیدای اصلح را بشناسند و بر مبنای اهمیت سرنوشت خود آنها و آینده نظام جمهوری اسلامی به هر کسی رأی ندهند و یا به ملاک‌های احساسی، تعصبات قومی و قبیله‌ای و حتی تبلیغات و شعارهای داده شده توجه نکنند. طرح ایده‌ی مجلس تراز انقلاب اسلامی پژوهشی کاربردی است و می‌تواند هم نظر افراد، گروه‌های سیاسی و افراد حاضر در انتخابات را به خود جلب کند و از طرف دیگر الگوی باشد تا رأی‌دهندگان با شناخت از «مجلس تراز انقلاب اسلامی» با دقت بیشتر به کسانی رأی دهند که توان کمک به شکل‌گیری چنین مجلسی را داشته باشند. با توجه به این که کلام امام مشخص کننده آرمان اهداف و مسیر حرکت انقلاب اسلامی است بیانات ایشان در خصوص شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی ملاک و معیار اساسی است.

۱. مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی(ره) با عناوین متعدد چاپ شده که صحیفه نور (۱۹۹۱) و صحیفه امام (۱۹۹۹) از معروف‌ترین آنهاست. صحیفه نور مجموعه ۲۲ جلدی و صحیفه امام ۲۳ جلد می‌باشد.

پیشینه و سوابق پژوهش

در خصوص موضوع مورد پژوهش تحقیقات اندکی به صورت نظری شکل گرفته و غالب مطالب نگاشته شده در قالب کتاب و مطالبی با روش‌های غیرپژوهشی می‌باشد. یکی از مهم‌ترین و نزدیک‌ترین تحقیقات انجام شده به این پژوهش، می‌توان به مقاله ویژگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی نوشته عبدالکریم پاک‌نیا (۲۰۰۱) اشاره کرد که نویسنده به بررسی برخی از ویژگی‌های لازم برای نمایندگان مجلس شورای اسلامی می‌پردازد. ایشان تعبد به ارزش‌های اسلامی نظام جمهوری اسلامی، پاسداری از جمهوری اسلامی و رسیدگی به محرومان و مستمندان جامعه را از وظایف مهم و کلیدی مجلس دانسته و به پاره‌ای از توضیحات در خصوص اصل ۶۷ قانون اساسی و سوگندنامه‌ی منتخبین ملت پرداخته است. همان‌گونه که از عنوان مقاله ذکر شده پیداست بیانات بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران یکی از منابع تحقیقاتی نویسنده است و روش تحقیق ایشان هم توصیفی است. در نتیجه مقاله حاضر هم از نظر روش و هم از نظر منبع با تحقیق ذکر شده متفاوت است، به‌ویژه آن که تحقیق حاضر به ارائه الگوی نظری پرداخته است.

پژوهش دیگر در این موضوع با عنوان بررسی شأن نظارتی مجلس شورای اسلامی توسط محمدرضا داودی و ناصر جمalzاده (۲۰۱۸) انجام شده که در آن نویسندگان به بررسی یکی از کارکردهای اصلی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه امام خمینی(ره) پرداخته‌اند. نویسندگان با مقایسه دو کارکرد اصلی مجلس یعنی قانونگذاری و نظارت به این نتیجه رسیده‌اند که عملکرد مجلس و تمرکز آن بر قانونگذاری این تصور را غالب کرده است که گویا کارکرد اصلی مجلس قانونگذاری است، در حالی که برخلاف این تصور رایج، از نگاه امام خمینی(ره) و با توجه به تأکیدات ویژه ایشان، کارکرد اصلی مجلس شورای اسلامی بُعد نظارتی آن است.

اثر دیگر مرتبط با این پژوهش، مقاله شناسایی شایستگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی با استفاده از روش مصاحبه دلفی فازی به قلم محمود رضا اسماعیلی و همکاران (۲۰۱۶) است که به اهمیت و ضرورت شناسایی شایستگی‌های مورد نیاز نمایندگان مجلس پرداخته است. جامعه آماری پژوهش فوق را نمایندگان دوره‌های مختلف «مجلس شورای اسلامی» و استادان رشته مدیریت و علوم سیاسی دانشگاه‌ها تشکیل داده‌اند؛ که پس از بررسی نظرها، ۵۴ مؤلفه به‌عنوان شایستگی‌های مورد نیاز نمایندگان شناسایی شده و از میان آنها مؤلفه‌های صداقت، ظلم ستیزی، قاطعیت، اخلاص، وظیفه شناسی، مسئولیت در برابر اختیارات نمایندگی، قدرت چانه‌زنی و آگاهی سیاسی، مؤلفه‌های بودند که مصاحبه‌کنندگان، آنها را برای شایسته بودن یک نماینده بیان کرده‌اند.

پژوهش دیگر در این حوزه مقاله شناسایی راهبردهای توانمندسازی نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران است که توسط بی بی مرجان فیاضی و محمد حق‌شناس گرگابی (۲۰۱۷) نوشته شده و محققان درصدد پاسخ به این سؤال بوده‌اند که چگونه می‌توان توانایی‌های نمایندگان را بهبود و ارتقا بخشید؟ برای جمع‌آوری داده‌ها، از ۲۴ نفر، مصاحبه‌ی عمیق با افراد متخصص شامل ۹ نماینده‌ی سابقه، ۱۱ مدیر مسئول سابقه‌ی دفتر نمایندگان در مجلس و ۴ خبره‌ی علمی به‌عمل آورده‌اند.

علاوه بر مقالات ذکر شده برخی نویسندگان موضوع مجالس قانون‌گذاری در ایران را مورد بحث قرار داده‌اند که می‌توان به کتاب از مشروطه تا جمهوری اشاره کرد. این کتاب نگاهی به ادوار مجالس قانون‌گذاری در دوران مشروطیت کرده و برخی از ویژگی‌ها و رویدادهای بیست و چهار دوره‌ی مجالس قانون‌گذاری و نحوه‌ی برخورد نمایندگان با رویدادها را مورد بررسی قرار داده است. در این باره همچنین می‌توان به کتاب «مجلس در اندیشه سیاسی امام خمینی(ره)» نوشته محمد حسین باقری اشاره کرد. هدف این پژوهش بررسی جایگاه مجلس در اندیشه‌ی امام خمینی(ره) است و می‌کوشد از دل آن تصویری از جایگاه مجلس در اندیشه امام خمینی(ره) به دست دهد و بدین منظور و برای رسیدن به یک چارچوب تحلیلی مناسب، ابتدا اندیشه‌ی سیاسی امام را با توجه به نظریه‌ی بحران توماس اسپریگنز در کتاب «فهم نظریه‌های سیاسی»، دسته‌بندی و مورد مطالعه قرار داده است. نویسنده در این کتاب در سه بخش به اندیشه سیاسی امام خمینی(ره)، پارلمان‌تاریسم در اسلام و غرب و بررسی پارلمان‌تاریسم در اندیشه امام خمینی(ره) می‌پردازد و همان‌گونه که مشخص است ایشان به کلیت ویژگی‌های مجلس پرداخته و شاخص‌های نمایندگان، موضوع تحقیق ذکر شده نبوده است.

هدف تحقیق

هدف اصلی: ارائه الگوی شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی از منظر حضرت امام خمینی(ره).
اهداف فرعی: ۱- بیان شاخص‌های مجلس و نماینده تراز انقلاب اسلامی؛ ۲- نگاه بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی(ره) به مجلس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی.

تعریف مفاهیم

جمهوری اسلامی ایران: نظامی سیاسی است که از سال ۱۳۵۷ در ایران تشکیل و تمامی نهادهای آن توسط اکثریت جامعه، انتخاب شده و اعمال حاکمیت در آن توسط اکثریت جامعه به صورت مستقیم یا غیرمستقیم از طریق انتخاب و وضع قانون صورت می‌گیرد. به موجب اصل ۵۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خدا است (رحمانی، ۲۰۱۵: ۱۴). بنیانگذاران جمهوری اسلامی ایران در تعریفی نظام سیاسی جمهوری اسلامی را این‌گونه تعریف می‌کند: جمهوری به همان معنایی که همه جا هست، جمهوری است، این که ما جمهوری اسلامی می‌گوییم برای این است که هم شرایط منتخب و هم احکامی که در ایران جاری شده، بر اسلام متکی است، لکن انتخاب با ملت است؛ طرز جمهوری هم همان جمهوری است که همه جا هست (صحیفه امام، ج ۴: ۴۷۹).

مجلس شورای اسلامی: مهم‌ترین و اصلی‌ترین رکن قانون‌گذاری و نظارت در ساختار جمهوری اسلامی ایران است که نمایندگان آن پس از احراز صلاحیت توسط شورای نگهبان هر چهار سال یک بار و با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شوند. اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای اسلامی است و مصوبات آن پس از طی مراحل برای اجرا به قوه مجریه و قضائیه ابلاغ می‌گردد (اصل ۵۸ قانون اساسی، ۱۹۸۹: ۷).

ساختار درونی مجلس شورای اسلامی از سه رکن هیئت رئیسه، کمیسیون‌ها و جلسات عمومی تشکیل می‌شود. مطابق اصل ۶۵ قانون اساسی، جلسات مجلس شورای اسلامی با حضور دوسوم نمایندگان رسمیت می‌یابد. بر اساس قانون اساسی نمایندگان مجلس شورای اسلامی علاوه بر قانون‌گذاری، وظایف و اختیارات دیگری همچون وضع و تفسیر قوانین عادی، نظارت و ارزیابی امور کشور و تصویب عهدنامه‌ها، مقابله‌نامه‌ها، قراردادهای و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی، اصلاحات جزئی مرزها، برقراری حکومت نظامی و محدودیت‌های زمان جنگ و شرایط اضطراری و... دارا هستند.

نماینده تراز انقلاب اسلامی: نماینده در جمهوری اسلامی کسی است که توسط مردم طی مراحل خاص انتخاب و مجلس شورای اسلامی که قوه مقننه و قانون‌گذار نظام جمهوری اسلامی است توسط آنها تشکیل می‌شود. در پژوهش حاضر منظور از نماینده تراز انقلاب اسلامی، نماینده‌ای است که علاوه برداشتن ویژگی‌ها و کارکردهای مطابق با استانداردهای عمومی، واجد یک سری مختصات و ویژگی‌ها از جنس و ماهیت انقلاب اسلامی باشد.

تحلیل مضمون: یکی از اصلی‌ترین روش‌های تحقیقات کیفی؛ روش تحلیل مضمون است که کاربرد فراوانی در الگوسازی دارد و بویاتزیس آن را نه روشی خاص بلکه ابزاری مناسب برای روش‌های مختلف، معرفی می‌کند (Boyatzis, 1998: 4). ریان و برنارد نیز کدگذاری مضامین را فرآیند پیش‌نیاز تحلیل‌های اصلی و رایج کیفی معرفی می‌کنند تا روش منحصر به فرد و خاص (Ryan & Bernard, 2000: 769-802)؛ اما به عقیده براون و کلارک تحلیل مضمون را باید روش ویژه‌ای در نظر گرفته که یکی از مزایای آن، انعطاف‌پذیری است. براون و کلارک در تعریفی جامع روش تحلیل مضمون را روشی می‌داند که برای شناخت تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی به کار می‌رود. این روش فرآیندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (Clarke & Braun, 101).

به‌صورت کلی تحلیل مضمون روشی است برای:

الف) دیدن متن؛

ب) برداشت و درک مناسب اطلاعات ظاهراً نامرتب؛

ج) تحلیل اطلاعات کیفی؛

د) مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت سازمان و فرهنگ؛

هـ) تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (Boyatzis, 1998: 4).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف همان‌گونه که اشاره شد، کاربردی است و برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق، به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی از کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده شده است. جامعه‌ی مورد بررسی تحقیق مجموعه سخنرانی‌های موجود در صحیفه‌ی نور

و صحیفه امام، حضرت امام خمینی(ره) است که از سال ۱۳۱۲ تا ۱۳۶۷ بوده است. رویکرد تحلیلی استفاده شده در این تحقیق، روش تحلیل مضمون است که یک روش تحقیق کیفی است. پژوهش کیفی از دیدگاه کرسول، فرایند بررسی فهم و درک مبتنی بر سنت‌های روش‌شناختی مشخصی است که یک مسئله اجتماعی یا انسانی را کشف می‌کند (هومن، ۲۰۱۰: ۱۸). با وجود رویکردهای مختلف در پژوهش کیفی، کرسول پنج رویکرد برای تحقیقات کیفی در علوم رفتاری و اجتماعی معرفی کرده است که عبارت است از: روایت پژوهشی، پدیدارشناسی، نظریه داده بنیاد، قوم‌نگاری و مطالعه موردی (حق‌گویان و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲۸). در پژوهش حاضر برای پاسخ دادن به سؤال تحقیق از روش تحلیل مضمون و برای شناسایی و تشریح چرایی و چیستی آن از شبکه مضمون‌ها استفاده شده است. تحلیل مضمون به دنبال استخراج مضامین برجسته یک متن در سطوح مختلف و شبکه مضمون‌ها نیز به دنبال تسهیل ساختاردهی و ترسیم این مضمون‌هاست.

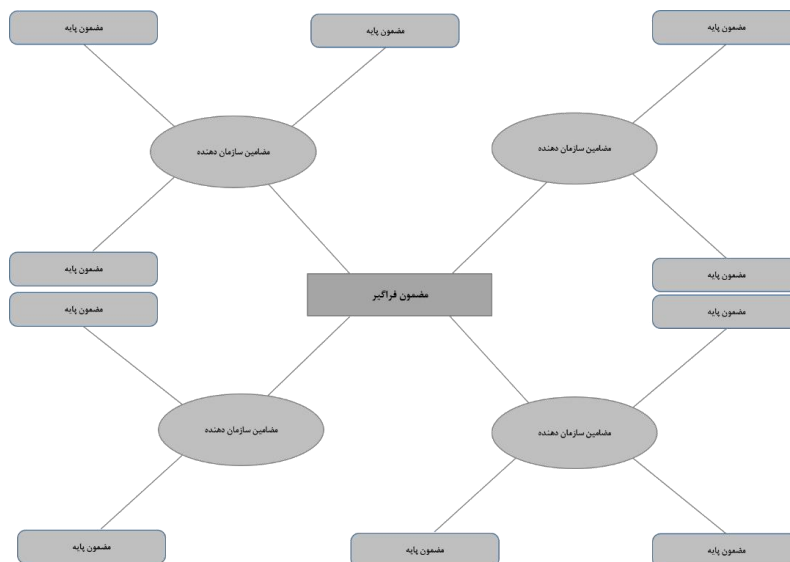
شبکه مضمون‌ها بر اساس یک رویه مشخص مضمون‌های ذیل را نظام‌مند می‌کند:

الف) مضمون‌های اصلی (کدها و نکات کلیدی موجود در متن)

ب) مضمون‌های سازنده (مقولات به‌دست آمده از ترکیب و تلخیص مضمون‌های اصلی)

ج) مضمون‌های فراگیر (مضمون‌های عالی در برگزیده اصول حاکم بر متن به‌عنوان یک کل).

سپس این مضمون‌ها به‌صورت نقشه‌های شبکه وب رسم می‌شود که در آن مضمون‌های برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آنها نشان داده می‌شود (Attride-Stirling, 2001) در شکل زیر نمونه‌ای از شبکه مضامین نشان داده شده است.

شکل ۱: ساختار شبکه مضامین، (عابدی جعفری و همکاران، ۲۰۱۱: ۲۳)

برای بیان شرحی کامل از روند تولید مضمون در پژوهش حاضر مطابق جدول زیر عمل شده که فرایند شکل‌گیری و تشخیص مضامین پژوهش را شرح داده است.

جدول ۱: فرایند گام به گام تحلیل مضمون و تحلیل شبکه (جعفری عابدی، ۲۰۱۱: ۱۷۸)

مرحله	گام	اقدام
تجزیه و توصیف متن	آشنا شدن با متن	مکتوب کردن داده‌ها (در صورت لزوم) مطالعه اولیه و مطالعه مجدد داده‌ها نوشتن ایده‌های اولیه
	ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری	پیشنهاد چهارچوب کدگذاری و تهیه قالب مضامین تفکیک متن به بخش‌های کوچک‌تر کدگذاری ویژگی‌های جالب داده‌ها
	جستجو و شناخت مضامین	تطبیق دادن کتاب با قالب مضامین استخراج مضامین از بخش‌های کد گذاشته متن پالایش و بازبینی مضامین
تشریح و تفسیر متن	ترسیم شبکه مضامین	بررسی و کنترل همخوانی مضامین با کدهای مستخرج مرتب کردن مضامین انتخاب و مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر ترسیم نقشه(های) مضامین
	تحلیل شبکه مضامین	تعریف و نام‌گذاری مضامین توصیف و توضیح شبکه مضامین
ترکیب اقدام متن	تدوین گزارش	تلخیص شبکه مضامین و بیان مختصر و صریح آن استخراج نمونه‌های جالب داده‌ها مرتبط کردن نتایج تحلیل با سؤالات تحقیق و مبانی نظری نوشتن گزارش علمی و تخصصی از تحلیل‌ها

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی

یکی از مهم‌ترین پیام‌های حضرت امام خمینی(ره) درباره ویژگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی پیامی است که در آستانه انتخابات سومین دوره مجلس شورای اسلامی خطاب به ملت ایران دادند و در آن ضمن دعوت از احاد ملت برای شرکت در انتخابات به بیان ویژگی‌ها و شاخص‌های نماینده‌ی تراز و مطلوب انقلاب اسلامی پرداخته‌اند ایشان فرمودند: «مردم با بصیرت و درایت، کاندیداها را شناسایی کرده، و به سوابق و روحیات و خصوصیات دینی - سیاسی نامزدهای انتخاباتی توجه نمایند. مردم شجاع ایران با دقت

تمام به نمایندگانی رأی دهند که متعبد به اسلام و وفادار به مردم باشند و در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند، و طعم تلخ فقر را چشیده باشند، و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام رنج‌دیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه جو، اسلام پاک طیتان عارف و در یک کلمه، مدافع اسلام ناب محمدی - صلی‌الله علیه و آله وسلم - باشند» (صحیفه امام، جلد ۲۱: ۱۱).

ویژگی‌های دیگری که حضرت امام مکرر بر آن تأکید داشته‌اند، این است که ایشان نماینده‌ای را شایسته‌ی خدمتگزاری به مردم می‌داند که از طبقه‌ی فرودست و مستضعف جامعه باشد، چرا که اگر نماینده‌ای از نزدیک طعم تلخ فقر و استضعاف را نکشیده باشد از مشکلات طبقه‌ی فرودست و مستضعف که توده‌ی ملت ایران را تشکیل می‌دهند خبر ندارد. در همین خصوص ایشان می‌فرمایند: «افرادی را که طرفدار اسلام سرمایه‌داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی درد، اسلام منافقین، اسلام راحت طلبان، اسلام فرصت طلبان و در یک کلمه، اسلام آمریکایی هستند طرد نموده و به مردم معرفی نمایند» (صحیفه امام، جلد ۲۱: ۱۱).

شاخص و ویژگی دیگری که حضرت امام بر آن تأکید دارند، عدم وابستگی نامزدهای انتخابات مجلس شورای اسلامی به اردوگاه و بلوک غرب و شرق است در این باره امام بر هوشیاری مردم در انتخاب نامزدها تأکید می‌کنند: «یک مجلس ملی که نه مربوط به سفارت شوروی باشد، نه مربوط به سفارت انگلیس باشد، نه مربوط به سفارت امریکا باشد؛ نه برای منافع او سینه بزند نه برای منافع او. یک همچو مجلسی را به وجود می‌آوریم ان شاءالله» (صحیفه امام، ج ۵: ۳۲۳) در همین رابطه است که امام از نمایندگان منتخب ملت می‌خواهد که جلوی ورود افراد وابسته به اردوگاه شرق و غرب را بگیرند و اجازه‌ی ورود همچنین اشخاصی را به مجلس شورای اسلامی ندهند. «از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در این عصر و عصرهای آینده می‌خواهم که اگر خدای نخواستہ عناصر منحرفی با دسیسه و بازی سیاسی و کالت خود را به مردم تحمیل نمودند، مجلس اعتبارنامه آنان را رد کنند و نگذارند حتی یک عنصر خرابکار وابسته به مجلس راه یابد و به اقلیت‌های مذهبی رسمی وصیت می‌کنم که از دوره‌های رژیم پهلوی عبرت بگیرند و وکلای خود را از اشخاص متعهد به مذهب خود و جمهوری اسلامی و غیروابسته به قدرت‌های جهان‌خوار و بدون گرایش به مکتب‌های الحادی و انحرافی و التقاطی انتخاب نمایند و از همه نمایندگان خواستارم که با کمال حسن نیت و برادری با هم مجلسان خود رفتار، و همه کوشا باشند که قوانین خدای نخواستہ از اسلام منحرف نباشد و همه به اسلام و احکام آسمانی آن وفادار باشید تا به سعادت دنیا و آخرت نائل آید» (صحیفه امام، ج ۲۱: ۴۲۱).

استقلال نمایندگان از گرایش‌های مختلف و عدم وابستگی به کشورهای خارجی، بارها در بیانات حضرت امام خمینی (ره) مطرح شده است. ایشان می‌گویند: «ما دیدیم که اسلام و کشور ایران چه صدمات بسیار غم‌انگیزی از مجلس شورای غیرصالح و منحرف از بعد از مشروطه تا عصر رژیم جنایتکار پهلوی و از هر زمان بدتر و خطرناک‌تر در این رژیم تحمیلی فاسد (پهلوی) خورد چه مصیبت‌ها و خسارت‌های جان‌فرسا از این جنایتکاران بی‌ارزش و نوکر مآب به کشور و ملت وارد شد. از بعد از مشروطه هیچ‌گاه به قانون اساسی

عمل نشده، ... اکنون که با عنایت پروردگار و همت ملت عظیم‌الشان سرنوشت کشور به دست مردم افتاده و وکلا از خود مردم و با انتخاب خودشان بدون دخالت دولت و خان‌های ولایات به مجلس شورای اسلامی راه یافتند و امید است که با تعهد آنها به اسلام و مصالح کشور جلوگیری از هر انحراف بشود» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۱۷).

ایشان در جای دیگری می‌فرمایند: مردم در انتخابات آزادند و احتیاج به قیّم ندارند و هیچ فرد یا گروه و دسته‌ای حق تحمیل فرد یا افرادی را به مردم ندارند. جامعه اسلامی ایران که با درایت و رشد سیاسی خود جمهوری اسلامی و ارزش‌های والای آن و حاکمیت قوانین خدا را پذیرفته‌اند و به این بیعت و این پیمان بزرگ وفادار مانده‌اند (صحیفه نور، ج ۲۰: ۱۹۴).

از نگاه حضرت امام خمینی(ره) رأی دادن به نماینده اصلح یک وظیفه شرعی و عقلی است و نباید در این انتخاب معیارهای حزبی، جناحی، قومی و سایر تعصبات شخصی ملاک و معیار باشد. «یکی از وظایف مهم شرعی و عقلی ما برای حفظ اسلام و مصالح کشور حضور در حوزه‌های انتخابیه و رأی دادن به نمایندگان صالح و کاردان و مطلع بر اوضاع سیاسی جهان و سایر چیزهایی که کشور به آنها احتیاج دارد می‌باشد و مجلس محتاج به متخصصین رشته‌های مختلفی است که کشور احتیاج به آنها دارد» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۲۳۲).

ایشان معنا و معیار اصلح را چنین بیان می‌فرماید: «اگر (انتخاب اصلح) برای خودتان باشد شیطانی است و اما اگر انتخاب اصلح برای مسلمان‌هاست، کی و از کجاست؟ مطرح نیست، از هر گروهی باشد، حزب باشد، یا غیرحزب... انتخاب اصلح برای مسلمین یعنی انتخاب فردی که تعهد به اسلام و حیثیت آن داشته باشد و همه چیز را بفهمد و چون در مجلس اسلام تنها کافی نیست بلکه باید مسلمانی باشد که احتیاجات مملکت را بشناسد و سیاست را بفهمد و مطلع به مصالح و مفاسد کشور باشد و ممکن است به شما و گروه شما هم مربوط نباشد، که اگر اصلح را انتخاب کردید، کاری اسلامی می‌کنید و این یک محکی است برای خودتان که تشخیص بدهید انتخاب برای اسلام است یا برای صلاح خودتان. امیدوارم که تا آخر هم این‌طور باشد و هر دوره انتخابات بهتر انجام شود و این مسئله، مسئله شخصی نیست بلکه برای اسلام و از امور مهمه است (صحیفه نور، ج ۱۸: ۱۵۲).

حضرت امام(ره) در جایی دیگر با اشاره به ویژگی‌های شهید مدرس، ملاک و معیار نماینده اصلح را صالح بودن از هر جهت می‌داند. از نظر ایشان مسلمان بودن تنها فایده‌ای ندارد، باید جمهوری اسلامی را قبول و از مسائل روز اطلاع داشته باشد. «ملت هوشیار و همیشه در صحنه ایران اسلامی با در نظر گرفتن ملاک و معیارهای لازم به خاطر خدا و مصالح نظام اسلامی کشورمان با دقت کامل سوابق و ویژگی‌های نامزدهای انتخاباتی را بررسی نموده به دور از گرایش‌های جناحی و گروه‌گرایی شایسته‌ترین و صالح‌ترین افراد را برای نمایندگی مجلس شورای اسلامی انتخاب خواهند نمود» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۱۹۸).

حضرت امام خمینی(ره) معتقدند که نماینده تراز انقلاب اسلامی به خاطر پیروزی در انتخابات اصول اخلاقی و اسلامی را زیر پا نمی‌گذارد. از نگاه ایشان، اگر کسی می‌خواهد به ملت شریف و بزرگوار خدمت

کند باید مسائل اسلامی را رعایت و سعی کند در مسیر اهداف شهدا حرکت کند. باید در تبلیغات انتخاباتی به‌گونه‌ای عمل شود که به وحدت و انسجام مردم لطمه‌ای وارد نشود و خدای نخواستگانه کاندیدای رقیب مورد توهین و هتک حرمت قرار نگیرد. باید برنامه‌ها و دیدگاه‌های خود را در جوی سالم به مردم ارائه داد تا مردم با بصیرت و درایت و رعایت همه جوانب کاندیدای مورد نظر خود را انتخاب کنند و بدانند که این انتخاب‌ها یک امتحان است و پیروز آن کسی است که به تکلیف و وظیفه الهی خود عمل کرده باشد.

«نصیحتی است از پدری پیر به نامزدهای مجلس شورای اسلامی که سعی کنید تبلیغات انتخاباتی شما در چهارچوب تعالیم و اخلاق عالی‌ه اسلام انجام شود و از کارهایی که با شئون اسلام منافات دارد جلوگیری گردد. باید توجه داشت که هدف از انتخابات در نهایت حفظ اسلام است اگر در تبلیغات، حریم مسائل اسلامی رعایت نشود چگونه منتخب حافظ اسلام می‌شود. باید سعی شود که خدای ناکرده به کسی توهین نگردد و در صورتی که رقیب انتخاباتی به مجلس راه نیافت، به دوستی و برادری - که چیزی شیرین‌تر از آن نیست - لطمه‌ای نخورد» (صحیفه نور، ج ۲۰: ۱۹۴).

شاخص‌های دیگری که در اندیشه امام در باره‌ی ویژگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی مطرح است، صداقت، امانت‌داری و تخصص و تعهد به اسلام می‌باشد که در صورت برخورداری نمایندگان از این ویژگی خواسته و مصالح مملکت تحقق پیدا می‌کند: «بعد از آن باز مجلس شورا داریم. باید اشخاص متنور و اشخاص امین و صادق در مجلس شورا بروند که مقدرات شما را بر طبق خواسته‌های خدای متعال پیاده کنند. بعد از آن مجلس شورا است، که باید باز به همت همه‌ی اقشار ایران و به همت والای مرد و زن ایران، اشخاصی که متعهد هستند، اشخاصی که سالم هستند، اشخاصی که بصیرت دارند و هیچ انحراف ندارند و بر صراط مستقیم انسانی هستند، به مجالس و مجلس شورا بفرستیم؛ تا اینکه ان شاءالله اسلام به آن معنایی که هست، اسلام به آن حقیقتی که هست، در ایران پیاده بشود» (صحیفه امام، ج ۶: ۴۸۸).

به‌صورت کلی ویژگی‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی از نگاه امام خمینی (ره) عبارت‌اند از:

- ۱- متعبد به اسلام و اوامر الهی و معتقد به جمهوری اسلامی و قانون اساسی در نظر و عمل؛
- ۲- وفادار به مردم و از طبقات پایین جامعه که هدفش خدمت به محرومین است؛
- ۳- عدم وابستگی به بیگانگان و عدم ترجیح منافع ملت و کشور بر مصالح حزبی و جناحی و شخصی؛
- ۴- مطلع، بصیر و آگاه به مسائل روز و صالح از همه جهات؛
- ۵- دارای سابقه خوب شخصی، اجتماعی و سیاسی؛
- ۶- رعایت اصول اسلامی، اخلاقی و شرعی در تبلیغات؛

ویژگی‌های مجلس تراز انقلاب اسلامی

بخش زیادی از بیانات حضرت امام خمینی (ره) خطاب به مجلس تراز و مطلوب انقلاب اسلامی است که غیرمستقیم با ویژگی‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی مرتبط است. در اندیشه‌ی سیاسی ایشان، مجلس در حل مصائب و مشکلات کشور و راهبری و هدایت کشور به‌سوی پیشرفت و تعالی نقش محوری دارد و در

نظام جمهوری اسلامی از جایگاه و قدرت بالایی برخوردار است. تصویب قوانین مختلف، اعلام نظر در مورد لوایح دولت، تنظیم بودجه سالانه و حق تحقیق و تفحص از دولت و همچنین اختیار داشتن حق اعلام اعتماد یا عدم اعتماد و نظارت بر عملکرد دولت و وزرا تنها بخش‌های از اختیارات مجلس است که نشانه اهمیت این نهاد در ساختار نظام جمهوری اسلامی می‌باشد. حضرت امام(ره) چنان‌که آن حضرت، مجلس را از همه قوا بالاتر و در رأس همه امور می‌دانستند (صحیفه نور، ج ۱۸: ۲۷۳). از نظر ایشان اکثریت قاطع مسائل مهم کشور بی‌واسطه یا با واسطه به مجلس وابسته است. و تمام کارهای کشور با دست مجلس اصلاح می‌شود و همچنین تمام بدبختی‌ها در حکومت می‌تواند از مجلس سرچشمه بگیرد.

حضرت امام(ره) در زمینه انتخاب شوندگان مجلس شورای اسلامی همواره دغدغه و نگرانی خاصی را ابراز نموده‌اند که مبدا اشخاص فرصت طلب و اهل تزویر با بهره‌گیری از شعارهای عوام فریب و به ظاهر خوش خط و خال، افکار عمومی را منحرف ساخته و با خود همراه سازند از این‌رو برای جلوگیری از این خطا همواره مردم را به هوشیاری و مطالعه سوابق اشخاص و گروه‌ها توصیه می‌نمودند تا بدین طریق انقلاب اسلامی را از خطر نفوذ عوامل و عناصر نفوذی و فرصت طلب برهانند. چرا که از نظر ایشان همه سررشته‌های امور به مجلس شورای اسلامی برمی‌گردد (صحیفه نور، ج ۳: ۷۱).

مهم‌ترین محورهای بیانات ایشان درباره مجلس تراز انقلاب اسلامی عبارت‌اند از:

۱- رسیدگی به حال مستضعفین و مستمندان کشور که قسمت اعظم ملت مظلوم را دربر می‌گیرد و باید در رأس برنامه‌ها قرار گیرد (صحیفه امام، ج ۱۲: ۳۶۲).

۲- رسیدگی هرچه بیش‌تر به امور محرومان و قشرهای کم درآمد و از آن جمله افراد محترمی که در دستگاه‌های دولتی با حقوق محدود مشغول خدمت هستند. حمایت از اقشار محروم و کم درآمد (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۶۳).

۳- پرداختن به مسائل اصلی و کلیدی کشور. براساس اسلام عزیز در کمیسیون‌ها با طرح قوانین و لوایح به سمتی حرکت کنند که مشکلات اساسی کشور مرتفع و سیاست‌های زیربنایی کشور در امور فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی و سیاسی در راستای کمک به محرومین و رفع استضعاف، مدون و به مورد اجرا درآید (صحیفه امام، ج ۲۱: ۵۰).

اگر چنانچه یک همچو مجلسی برای ما پیدا شد مصالح مملکت را در نظر می‌گیرد - اگر یک چیزی آوردند بگذرد، یک قراردادی ما بین یک دولتی با دولت ما آوردند بگذرد، می‌برند آن را آنجا نگاه می‌کند؛ اول خود دولت صالح نظر می‌کند اگر چنانچه فاسد باشد ردش می‌کند. بعد اگر چنانچه او ندانست، نتوانست بفهمد و آورد در مجلس، در مجلس نظر می‌کنند و مصلحت و مفسده‌ی ملت را می‌خواهند به جا بیاورند درست می‌کنند. این مصالح مملکت ما یا صددرصد یا صد در نود حاصل خواهد شد. ما یک همچو چیزی می‌خواهیم. یک چیزی دور از [واقع] نیست (صحیفه امام، ج ۵: ۳۲۴).

۴- رفع گرفتاری‌ها و محرومیت‌ها و دگرگونی در نظام پرپیچ و خم اداری کشور از انتظارات به حقی است که باید آنها را جدی گرفت... امیدوارم این مجلس بتواند گام‌های بلندی در حل معضلات محرومین و پابره‌ها بردارد (صحیفه امام، ج ۲۱: ۵۰ و ۵۱).

حل معضلات و مشکلات اقتصادی. قهراً بسیاری از مشکلات به عهده‌ی مجلس است... از آن جمله حل مسائل بسیار مهم اقتصادی و مبارزه با تورم و حل مسئله مسکن و زمین... چنانچه حل مسائل کشاورزی که از مهمات امور کشور است به عهده‌ی دولت با پشتیبانی مجلس است (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۶۳ و ۴۶۴).

مضامین پایه، سازمان یافته و فراگیر

در گام نخست کلیه متون و فرمایشات امام از صحیفه ایشان جمع‌آوری و بازخوانی شد و از بازخوانی‌های مجدد در گام بعدی ۱۶۵ کد باز و در گام سوم مضامین پایه از تحلیل و ترکیب یادداشت‌ها و جملات استخراج شد. پس از آن با توجه به شکل‌گیری ۲۰ مضمون پایه، ۴ مضمون سازمان یافته تعیین شد. در گام پنجم نیز با توجه به مضامین سازمان‌دهنده و همچنین ذهنیت شکل گرفته پژوهشگر، مضمون فراگیر شاخص‌های نماینده تراز مشخص شد. الگوهای درون داده‌ها به یکی از دو روش استقرایی پایین به بالا یا روش نظری قیاسی بالا به پایین شناسایی می‌شود. در رویکرد استقرایی که این تحقیق با این شیوه انجام شده، مضامین شناسایی شده بیشتر به خود داده‌ها مرتبط می‌شوند و از داده‌های گردآوری شده به دست می‌آید، در حالی که در رویکرد نظری - قیاسی، داده‌ها از علاقه نظریه پژوهشگر به موضوع ناشی می‌شود (محمودی نیری و پورعزت، ۲۰۱۴).

برخی جملات انتخاب شده از صحیفه حضرت امام خمینی(ره) که مضامین پایه از آنها استخراج شده است، عبارت‌اند از:

الف: شاخص‌های دینی و شخصی

- ۱- پایبندی به احکام اسلام، نمایندگان متعبد به اسلام و وفادار به مردم (صحیفه امام، ج ۲۱: ۱۱)؛
- ۲- صداقت: باید اشخاص امین و صادق در مجلس شورا بروند که مقدرات شما را بر طبق خواسته‌های خدای متعال پیاده کنند (صحیفه امام، ج ۶: ۴۸۸)؛
- ۳- امانت: اشخاصی که امین هستند، اشخاصی که معروف است پیششان به امانت، به دیانت، به خدمت به مردم، آنها را تعیین کنند (صحیفه امام ج ۱۰: ۵۲۵)؛
- ۴- مطلع و آگاه به مسائل روز: ملت در هر دوره از انتخابات و کلا دارای ... و مطلع بر مسائل روز و سیاست‌های اسلامی به مجلس بفرستند (صحیفه امام، ج ۲۱: ۴۲۰). به مجرد این که این آدم یک آدم خوبی است خیلی، اول وقت نمازش را می‌خواند و نماز شب می‌خواند، این برای مجلس کفایت نمی‌کند. مجلس اشخاص سیاسی لازم دارد، اشخاص اقتصاددان لازم دارد، اشخاص سیاست‌مدار لازم دارد، اشخاص مطلع بر اوضاع جهان لازم دارد (صحیفه امام، ج ۱۸: ۲۸۴).

۵- حمایت از مردم مستضعف: وکلای مجلس از طبقه‌ای باشند که محرومیت و مظلومیت مستضعفان و محرومان جامعه را لمس نموده و در فکر رفاه آنان باشند (صحیفه امام، ج ۲۱: ۴۲۲).

ب: شاخص‌های اقتصادی

۱- اهتمام به امور مستضعفین و دلسوز مردم و طبقات محروم: مردم شجاع ایران با دقت تمام به نمایندگانی رأی دهند که متعبد به اسلام و وفادار به مردم باشند و در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند، و طعم تلخ فقر را چشیده باشند، و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام رنج‌دیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه جو، اسلام پاک‌طینتان عارف، و در یک کلمه، مدافع اسلام ناب محمدی(ص) باشند (صحیفه امام، ج ۲۱: ۱۱).

۲- طرح‌ها و پیشنهادهایی که مربوط به عمران و رفاه حال ملت خصوصاً مستضعفین است انقلابی و با سرعت تصویب کنید (صحیفه امام، ج ۱۲: ۳۶۴).

۳- روحیه مبارزه با راحت طلبی اشرافی‌گری: و افرادی را که طرفدار اسلام سرمایه‌داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی‌درد، اسلام منافقین، اسلام راحت طلبان، اسلام فرصت طلبان، و در یک کلمه، اسلام امریکایی هستند طرد نموده و به مردم معرفی نمایند (صحیفه امام، ج ۲۱: ۱۱).

ج: شاخص‌های سیاسی

۱- عدم وابستگی و تمایل به شرق و غرب: همه با هم اشخاص متعهد مسلم، کسانی که نه گرایش چپ دارند، نه گرایش راست دارند، انتخاب کنید (صحیفه امام، ج ۱۲: ۱۸۴).

۲- پایبندی به وحدت و انسجام ملی: از حالا بنا نگذارید به این که یک جبهه‌بندی بکنید، یک دسته این طرف، یک دسته آن طرف و همان کارهایی که در مجالس سابق می‌کردند، و همان دعوای و نزاع‌هایی که به انحطاط می‌کشید خودشان و ملت را (صحیفه امام، ج ۱۲: ۳۴۶).

۳- کارآمدی و دلسوزی: من امیدوارم که اشخاصی که کاندیدا شدند، ملی باشد، دلسوز به ملت باشد، خدمتگزار به ملت باشد (صحیفه امام، ج ۱۱: ۴۸۵).

د: محور اخلاقی و شئون نمایندگی

۱- رعایت اخلاق و آداب اسلامی در مباحث: آقایان در یک محیط آرام مسائلی که دارند با آرامش بیان کنند. اختلافاتی که در دیده‌ها دارند، در سلیقه‌ها دارند، اینها را با یک آرامش خاطر بیان کنند و حل و فصل کنند. در محیط آرام است که عقل‌ها می‌توانند کار بکنند (صحیفه امام، ج ۱۴: ۳۶۵).

۲- انتقاد و استیضاح حق مجلس است اما برخورد با متخلف با آرامی و طرح مسائل اخلاقی بهتر رفع اختلاف می‌کند تا با الفاظ نیش‌دار و مقابله کردن با یکدیگر (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۳).

۳- از نمایندگان متوقع است که مراعات آداب اسلامی در محاورات بشود؛ که این امر آقایان را بهتر و آسان‌تر به حقیقت می‌رساند و مجادلات با حال غضب و عصبانیت انسان را از واقع دور می‌کند (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۶۵).

۴- گاهی بعضی نطق‌ها موجب تأسف بسیار و تأثر است؛ و چه بسا که اهانت به یک مسلمان و مؤمن را به حد اعلی می‌کشاند و حیثیات انسان‌ها را لکه‌دار می‌کند؛ و گاهی ارقام و اقلام بسیار از گوشه و کنار اعم از صحیح و فاسد جمع‌آوری می‌کند و با آبروی دولت و اشخاص، بلکه مجلس بازی می‌کند (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۶۷).

۵- یک طوری نباشد که وقتی این محیط در منظر مردم واقع شد، مردم از این که این وکیل را انتخاب کرده‌اند پشیمان بشوند (صحیفه امام، ج ۱۴: ۳۶۹).

۶- حریص نبودن برای تصدی سمت نمایندگی: میزان در نظر همه ارزش خدمت باشد، نه خدای نخواستہ تحصیل مقام (صحیفه امام، ج ۱۸: ۳۳۷).

۷- رعایت اخلاق اسلامی در تبلیغات: دولت اسلامی است. جمهوری اسلامی است و مجلس، مجلس اسلامی است. و باید اخلاق همه در انتخابات، همه اخلاق اسلامی باشد (صحیفه امام، ج ۱۲: ۱۶۸). از آقایان کاندیداها و دوستان آنان انتظار دارم که اخلاق اسلامی - انسانی را در تبلیغ برای کاندیدای خود مراعات؛ و از هرگونه انتقاد از طرف مقابل که موجب اختلاف و هتک حرمت باشد خودداری نمایند، که برای پیشبرد مقصود، ولو اسلامی باشد، ارتکاب خلاف اخلاق و فرهنگ، مطرود و از انگیزه‌های غیراسلامی است (صحیفه امام، ج ۱۲: ۱۲).

بنابر گزاره‌های مطرح‌شده در این پژوهش برای استخراج مضامین پایه سازمان‌دهنده و فراگیر از روش استقرایی استفاده شده که ۲۰ مضمون پایه و ۴ مضمون سازمان‌دهنده حاصل شده از ۱۶۵ کدگذاری باز در کلیه متون موجود در خصوص شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲: مضامین فراگیر، سازمان‌یافته و پایه‌ای شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی(ره)

مضامین پایه	مضامین سازمان‌یافته	مضامین فراگیر
تلاش برای استقلال کشور	شاخص‌های عملکردی	شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی(ره)
برخورد قاطعانه با هرگونه خطا		
تخصیص بودن در امور		
خدمتگزاری به مردم و اسلام		
حل مسائل و مشکلات کشور	شاخص‌های اقتصادی	
رسیدگی به احوال محرومین و مستضعفین		
مبارزه با فساد		
پرهیز از هرگونه اشرافی‌گری		
تأمین رفاه برای عموم جامعه	شاخص‌های سیاسی	
عدم وابستگی و تمایل به شرق و غرب		
تلاش برای هدایت کشور		

بصیرت و مصلحت اندیشی	شاخص‌های اعتقادی و التزام عملی	
مقدم شمردن رضایت الهی		
عدم انحراف فکری و عقیدتی و ایستادگی در برابر منحرفین		
تلاش در راه پیاده کردن عدالت الهی - اسلامی		
متعهد و معتقد به جمهوری اسلامی		
صالح بودن		
تعهد به ملت و احکام اسلامی		
امین و امانت‌دار		

تحلیل مضامین سازمان‌دهنده نشان داده است که در بین آنها مشابهت‌هایی وجود دارد و همین مسئله دسته‌بندی آنها در قالب شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی مشتمل بر موارد ذیل می‌باشد.

- شاخص‌های عملکردی
- شاخص‌های اقتصادی
- شاخص‌های سیاسی
- شاخص‌های اعتقادی و التزام عملی

نمودار ۱: تدوین مضامین شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی استخراج شده در نمودار به شکل شبکه مضامین

نتیجه‌گیری

در این پژوهش که برای حصول اطمینان از روایی آن، دو نفر از اساتید روش تحقیق دانشگاه صدا و سیما به بررسی یافته‌ها و کیفیت انجام تحلیل داده‌های آن پرداخته‌اند، با توجه به مشارکتی نگاشته شدن پژوهش، کدگذاری‌ها دو بار به صورت مجزا توسط نویسندگان صورت پذیرفته و به نتایج مشترکی ختم شد. با جمع‌بندی و تشکیل شبکه مضامین در نهایت الگوی چهار ضلعی از شاخص‌های نماینده تراز انقلاب اسلامی از نگاه امام خمینی(ره) رسم شد. در الگوی ارائه شده، نماینده تراز انقلاب اسلامی از نگاه امام خمینی(ره) در چهار بخش سیاسی، اقتصادی، عملکردی و اعتقادی، باید دارای ویژگی‌های مشخصی باشد و آلا در تراز انقلاب اسلامی نیست.

در بُعد عملکردی و شخصی تلاش برای استقلال کشور، برخورد قاطعانه با هرگونه خطا، رسیدگی به احوال محرومین و مستضعفین، خدمتگذاری به مردم و اسلام در رأس شاخص‌ها می‌باشد. در بُعد سیاسی عدم وابستگی و تمایل به شرق و غرب، مقدم شمردن رضایت الهی، امین و امانت‌دار و متخصص بودن در امور از برجسته‌ترین شاخص‌ها بوده است. ایشان در موارد متعدد به نقش و دخالت‌های سفارتخانه‌ها و قدرت‌های بزرگ در انتخاب نمایندگان و امور کشور اشاره کرده و استقلال و وابسته نبودن نماینده به قدرت‌های خارجی و استکبار ستیزی را از ویژگی سیاسی نماینده مجلس شورای اسلامی دانسته است. در بُعد فکری عدم انحراف فکری و عقیدتی و ایستادگی در برابر منحرفین، تعهد به ملت و احکام اسلامی، متعهد و معتقد به جمهوری اسلامی و تلاش در راه پیاده کردن عدالت الهی - اسلامی از شاخص‌های اصلی است. همچنین در الگوی ارائه شده، از نگاه حضرت امام خمینی(ره)، بعد دیانت و متعهد بودن به صراط مستقیم الهی در مرتبه اول اهمیت قرار دارد. ایشان معتقد هستند که سرنوشت اسلام و کشور باید به دست کسانی باشد که به اسلام و جمهوری اسلامی و قانون اساسی معتقد و نسبت به احکام اسلامی متعهد باشند. در نهایت در بُعد اقتصادی، توجه به اقشار مستضعف رسیدگی به احوال محرومین و مستضعفین، مبارزه با اشرافی‌گری مبارزه با فساد تأمین رفاه برای عموم جامعه از شاخص‌های اصلی نماینده تراز انقلاب اسلامی است.

نتیجه غیرمستقیم دیگر این تحقیق این است که بیشتر مشکلات نظام جمهوری اسلامی در شرایط کنونی به دلیل فاصله گرفتن مسئولان و مردم از رهنمودها و معیارهای مشخص شده توسط بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی ایران است که خود موضوع یک تحقیق علمی دیگر می‌تواند باشد.

References

- Abedi Jafari, Hassan Talimi; Mohammad Saeed, Faghimi; Sheikhzadeh, Mohammad Abolhassan (2011), “Theme Analysis and Theme Network: A simple and efficient way to explain the patterns in qualitative data”, Strategic Management Thought, Management Thought, Volume 5. Number 2 .(In Persian)
- Ahmadzadeh, Mohammad Amir (2013), “The position of the National Assembly in the political structure of the second Pahlavi government”, Baharestan Documents Magazine, summer 2013, No. 2. (In Persian)
- Attride-Stirling, J. (2001), “Thematic Networks: An Analytic Tool for Qualitative Research”, Qualitative Research, 1, 385-405.
- Boyatzis, R. E. (1998), *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*, Sage.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006), “Using thematic analysis in psychology”, Qualitative Research in Psychology, Vol. 3, No. 2, 77-101.
- Ehtesham Al-Saltanah, Mahmoud (1987), *Memoirs, by Sayed Mehdi Mousavi*, Tehran: Zavar Publishing. (In Persian)
- Hagh Goyan, Zolfa; Zarei, Matin; Jandaghi, Hassan; Rahmati Gholamreza; et al (2015), “Understanding the process of formation of vitality using data theory”, Quarterly Journal of Organizational Behavior Studies, Year 4, Summer, No. 13. (In Persian)
- Hooman, Haidar Ali (2010), Practical Guide to Qualitative Research, Tehran, University Humanities Study and Development Organization (Samt), Second Edition. (In Persian)
- Ismaili, Mahmoud Reza & et al (2015), “Competencies of the Members of the Islamic Consultative Assembly”, Management Perspectives Scientific Quarterly, Volume 7, Number 2, Sumer 2016. (In Persian)
- Khomeini, Ruhollah (1991), Sahifa Noor (22-volume collection), Tehran, Ministry of Culture and Islamic Guidance, Organization of Cultural Documents of the Islamic Revolution. (In Persian)
- Khomeini, Ruhollah (2008), Sahifa Imam (23-volume collection) Tehran, Imam Khomeini Publishing House. (In Persian)
- Khomeini, Ruhollah (2008), *Sahifa Imam* (23-volume collection) Tehran, Imam Khomeini Publishing House. (In Persian)
- Mahmoudi, Vahid; Nayeri, Shahrzad; Asgharpour Ezzat, Ali (2014), “Reproducing the indicators of human capabilities development in the light of Farman Emma Ali (AS) to Malik Ashtar”, Business Management. (In Persian)
- Paknia, Abdul Karim (2001), “Characteristics of the members of the Islamic Consultative Assembly”, Journal of the Preachers. Issue 48. (In Persian)
- Quchani, Mohammad (2002), *Big brother is dead (mourning reform movement)*, Tehran: Naghsh va Negar Publications. (In Persian)
- Rahmani, Mohammad (2015), “Fundamentals of Criminal Policy at the level of the Islamic Republic, Master Thesis”, Allameh Tabatabai University, Tehran. (In Persian)
- Ryan, G. W; Bernard, H. R. (2000), “Data Management and Analysis Methods”, In Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds.), Handbook of qualitative research (769-802.), Thousand Oaks, CA: Sage.

- Safari, Mohammad Ali (1991), *Constitutionalists*, Tehran: Alam Publishing. (In Persian)
- The Constitution of the Islamic Republic of Iran. (In Persian)